

УДК 332.1

*Перший заступник начальника І.В. Рура – Управління Пенсійного фонду України в Перемишлянському районі Львівської області***АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**

Проаналізовано формування дохідної частини бюджету Пенсійного фонду України на регіональному рівні. Сконцентровано увагу на структурному співвідношенні платників єдиного страхового внеску до Пенсійного фонду, кількості пенсіонерів та середньому розмірі пенсії.

Ключові слова: пенсійна реформа, Пенсійний фонд України, страхові внески, страхові особи, єдиний соціальний внесок, пенсія, оплата праці.

Постановка проблеми. Поряд із важливими соціально-економічними та політичними проблемами, що домінують у вітчизняному інформаційному просторі, останнім часом постійно обговорюється реформа пенсійного забезпечення. У сьогоднішніх умовах розвитку суспільства досить гостро постає питання розвитку та забезпечення належного рівня соціального захисту громадян, зокрема пенсійного забезпечення, адже саме фінансове становище осіб пенсійного віку піддається впливу низки загроз, основною з яких є економічна нестабільність у державі. Регулятором системи пенсійного забезпечення в Україні Пенсійний фонд.

Пенсійний фонд України є органом, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготує документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів, вирішує питання, пов'язані з веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснює адміністративне управління Накопичувальним фондом та інші функції, передбачені цим Законом і статутом Пенсійного фонду.

Стан дослідження. Вагомий внесок у питання реформування та дослідження пенсійного забезпечення зробили такі науковці, як А. Бахмач, О. Весильченко, Н. Горюк, О. Коваль, Д. Леонов, В. Мельничук, А. Нечай, О. Ткач, Л. Ткаченко. Проте, незважаючи на значний інтерес до реформування пенсійного забезпечення, у наукових працях багатьох вчених є питання, що потребують глибшого аналізу та дослідження. Тому метою нашого дослідження є аналіз джерел формування бюджету Пенсійного фонду України як основної структури пенсійного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Бюджет Пенсійного фонду України – це план утворення і використання цільового страхового фонду, що формується за рахунок страхових внесків до солідарної системи та надходжень з інших джерел [1].

Джерелами формування бюджету Пенсійного фонду є:

- 1) надходження від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що спрямовуються на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, у розмірах, визначених законом, окрім частини страхових внесків, що спрямовується до накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

- 2) інвестиційний дохід, який отримується від інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах;
- 3) кошти державного бюджету та цільових фондів, що перераховуються до Пенсійного фонду у випадках, передбачених законодавством;
- 4) суми від фінансових санкцій, застосованих відповідно до цього Закону та інших законів до юридичних та фізичних осіб за порушення встановленого порядку нарахування, обчислення і сплати страхових внесків та використання коштів Пенсійного фонду, а також суми адміністративних стягнень, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за ці порушення;
- 5) благодійні внески юридичних та фізичних осіб;
- 6) добровільні внески;
- 7) інші надходження відповідно до законодавства [2].

Видаткова частина бюджету Пенсійного фонду України у Львівській обл. залежить насамперед від кількості пенсіонерів та розміру пенсій. На 1 січня 2012 р. кількість пенсіонерів становила 689,9 тис. осіб, що на 6 тис. осіб або на 0,9 % більше, ніж за аналогічний період 2011 р. На кожну тисячу працюючих осіб припадає 274 пенсіонери. Загальна сума призначених місячних пенсій зросла порівняно з 2010 р. на 70,4 млн грн (10 %) і становила на 1 січня 2012 року 773,6 млн грн. Середній розмір призначених пенсій у Львівській обл. в 2011 році становив 1121,32 грн, при порівнянні до середнього розміру пенсії в 2010 році він зріс на 9,0 %.

Зростання кількості людей пенсійного віку та збільшення середнього розміру пенсій вимагає вирішення проблеми формування коштів дохідної частини бюджету Пенсійного фонду. Тому пріоритетним завданням Пенсійного фонду України є виведення платників – страхових осіб та їх єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування із "тіньової" економіки, оскільки реальне відображення нарахованої зарплати – один із основних резервів поповнення бюджету цього фонду. Як свідчать дані чисельності платників соціальних внесків до Пенсійного фонду України у Львівській обл., представлені на рис. 1, простежується зростання їх кількості: у 2010 р. порівняно із 2009 р. ця кількість зросла на 3,1 %, у 2011 р., порівняно із 2010 р. – на 2,6 %. Протягом 2009 р. в області управліннями Пенсійного фонду зареєстровано 62115 суб'єктів підприємницької діяльності, зокрема 58863 юридичних та 3252 фізичних осіб, де від загальної кількості юридичні особи становлять 94,8 %, фізичні особи – 5,2 % відповідно.

У 2010 р. із загальної кількості платників внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування – 63999 суб'єктів підприємницької діяльності становлять 60742 юридичні особи та 3257 фізичні особи, що від загальної кількості зареєстрованих у відсотковому відношенні становить 94,9 % – перші та 5,1 % – другі відповідно. У 2011 р. структура страхових осіб по єдиному соціальному внеску залишається майже незмінною. В управліннях Пенсійного фонду області було зареєстровано 65668 суб'єктів підприємницької діяльності, з них 62377 юридичних та 3291 фізичних осіб, що відповідно становить 95,0 % та 5,0 %.

Незважаючи на те, що аналіз даних, наведених вище, показує на зростання кількості платників внесків на загальнообов'язкове державне соціальне

страхування, баланс доходів менший від витрат і виникає дефіцит бюджету коштів Пенсійного фонду. Це пов'язано із тим, що розмір пенсій зростає швидшими темпами, ніж кількість платників єдиного соціального внеску до Пенсійного фонду та збільшення заробітної плати.

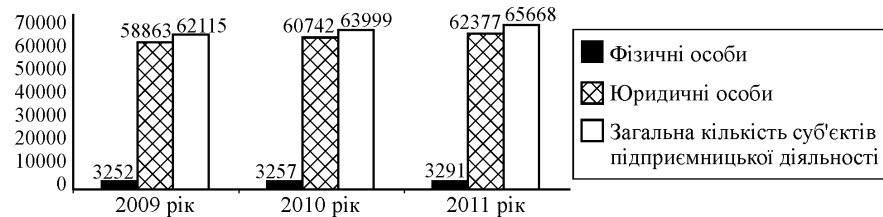

Рис. 1. Динаміка чисельності платників страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до Пенсійного фонду України у Львівській області [3]

Проаналізуємо динаміку наповнення бюджету Пенсійного фонду України у Львівській обл. та надходжень страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування у розрізі категорій платників (табл.).

Табл. Динаміка надходжень страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування у розрізі категорій платників до Пенсійного фонду України у Львівській області, тис. грн [3]

Категорія платників	Рік			Динаміка змін (+/-)	
	2009	2010	2011	2010 р. до 2009р.	2011р. до 2010р.
Платники спрощеної системи оподаткування, зокрема:	3844,0	4394,6	4590,2	+550,6	+195,6
платники фіксованого податку	27,9	37,0	45,3	+9,1	+8,3
платники єдиного податку (юридичні особи)	1513,6	1546,4	1764,1	+32,8	+217,7
платники єдиного податку (фізичні особи)	2302,3	2811,2	2780,8	+508,9	-30,4

Показники табл. свідчать про збільшення надходжень за весь досліджуваний період. У 2010 р. надходження внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, порівняно з 2009 р., збільшились на 550,6 тис. грн, а у 2011 р., порівняно з 2010 р., на 195,6 тис. грн. Найбільша частка у структурі надходжень належить внескам від платників спрощеної системи оподаткування, які перебувають на єдиному податку, фізичним особам (рис. 2). Їх частка у 2009 р. становила 59,9 %, у 2010 р. – 64,0 %, у 2011 р. – 60,6 %.

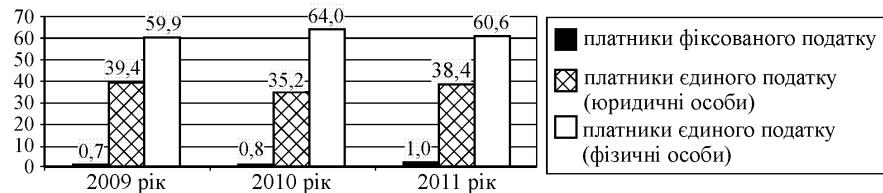

Рис. 2. Структура надходжень страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування у розрізі категорій платників до Пенсійного фонду України у Львівській області, % [3]

Ще одним чинником, який впливає на формування доходної частини Пенсійного фонду і який виступає джерелом наповнення його бюджету, є розмір заробітної плати громадян України. Адже страхові внески, які нараховуються на фонд оплати праці і які відраховуються у Пенсійний фонд, як показує практика, не завжди відображають реальні суми нарахованої зарплати в страховиків. Тому, встановлений розмір єдиного соціального внеску із заробітної плати до бюджету Пенсійного фонду повинен бути оптимального розміру, який би запобігав приховуванню реального рівня доходу страховиків. Отже, низький рівень заробітної плати, порівняно висока ставка єдиного соціального внеску – це ті фактори, які породжують дефіцит бюджету Пенсійного фонду.

Проведемо порівняння середнього розміру заробітної плати, пенсії та прожиткового мінімуму у Львівській обл. за 2006-2010 рр. (рис. 3).

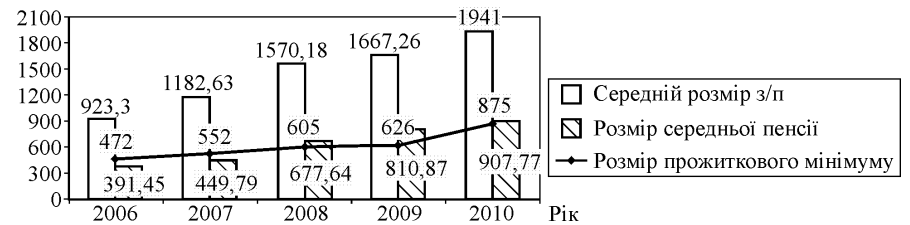

Рис. 3. Порівняння розміру середньої заробітної плати, розміру середньої пенсії та розміру прожиткового мінімуму у Львівській області в 2006-2010 рр., грн [4]

Як показують дані, представлені на рис. 3, розмір середньої заробітної плати у 2010 р., порівняно з 2006 р., зріс у 2,1 раза, а розмір середньої пенсії за цей період зріс у 2,3 раза. Варто зауважити, що розпочинаючи з 2008 р., розмір середньої пенсії уже перевищував розмір прожиткового мінімуму, якщо у 2008 р. на 72,64 грн, то у 2009 р. уже на 184,87 грн, у 2010 р. тільки на 32,77 грн.

Висновки. Результати дослідження показують, що рівень пенсійного забезпечення тісно прив'язаний до соціального та економічного розвитку країни. Діяльність Пенсійного фонду України повинна бути спрямована на підвищення постійного і стабільного добробуту найбільш незахищених осіб у суспільстві. Адже кожне підвищення розміру пенсії є результатом цілеспрямованої та коригованої політики Пенсійного фонду України. Тому наповнення бюджету Пенсійного фонду України має важливе значення, а фактори впливу ріст заробітної плати, її повна легалізація, помірний розмір єдиного соціального внеску – мають бути при цьому враховані.

Література

1. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 09.07.2012 р., № 1058. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
2. Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 08.07.2010 р., № 2464-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.president.gov.ua/documents/12162.html>
3. Дані аналітичної записки Пенсійного фонду України в Львівській області.
4. Дані аналітичної записки Державного комітету статистики України "Середньомісячна заробітна плата за регіонами України".
5. Опарін В.М. Финанси (Загальна теорія) : навч. посібн. / В.М. Опарін. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 240 с.

Рура И.В. Анализ формирования бюджета пенсионного фонда Украины на региональном уровне

Проанализировано формирование доходной части бюджета Пенсионного фонда Украины на региональном уровне. Сконцентрировано внимание на структурном соотношении платежей единого страхового взноса в Пенсионный фонд, количеству пенсионеров и среднему размеру пенсии.

Ключевые слова: пенсионная реформа, Пенсионный фонд Украины, страховые взносы, страховые лица, единый социальный взнос, пенсия, оплата труда.

Rura I.V. Analysis of budget pension fund of Ukraine on regional level

The article analyzes the formation of budget revenues of the Pension Fund of Ukraine at the regional level. Focused attention on the structural correlations pay the premiums to the Pension Fund, the number of pensioners and the average pension.

Keywords: pension reform, the Pension Fund of Ukraine, insurance premiums, insurance person, a single social contribution pension pay.

УДК 631.1 Мол. наук. співроб. Л.І. Сахарницька¹; магістр М.Я. Височанська²

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФАКТОРІВ НА АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто основні аспекти інвестиційних факторів агропромислового комплексу, приділено особливу увагу негативним явищам, які впливають на ефективність функціонування вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Запропоновано можливі шляхи виходу з кризи і підвищення конкурентоспроможності української продукції на світовому ринку.

Ключові слова: аграрний сектор, інвестиції, іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна діяльність.

Постановка проблеми. На сьогодні спостерігається тенденція дефіциту й дорожчечі продовольства, коли потрібно визначити, що стало та збалансоване економічне зростання у сільському господарстві базується насамперед на потребі істотного збільшення обсягу інвестицій. Збільшення ролі довготермінового кредитування дрібних і середніх фермерів та залучення іноземних інвестицій є вирішальними факторами забезпечення ефективного розвитку в галузі агропромислового комплексу. За умов занепаду сільського господарства ці питання набувають особливої актуальності. Від їхнього вирішення на сучасному етапі значною мірою залежить відновлення та збільшення матеріально-ресурсного потенціалу, зростання рівня виробництва та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, вирішення всього спектра соціально-економічних проблем. Бюджетний дефіцит, зменшення державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, фінансова залежність України від іноземних держав посилюють актуальність вирішення проблеми раціоналізації і підвищення ефективності використання наявних і доступних інвестиційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначену проблему широко відображено в працях вчених України та близького зарубіжжя, таких як: О. Алімова, І. Бистряков, Б. Буркинський, О. Голуб, О. Гудзь, С. Дорогун-

цов, М. Кісіль, М. Коденська, Д. Крисанов, В. Куценко, А. Лисецький, М. Малік, П. Саблук, В. Степанов, В. Трегобчук, М. Фащевський, С. Харічков, М. Хвесик, В. Шевчук, О. Шпичак, М. Щурик та ін. Однак переважна більшість наукових досліджень стосуються загального механізму інвестиційної діяльності, розроблення теоретичних основ, тому не вирішені питання щодо розрахунків ефективності, привабливості агропідприємств [5, с. 62].

На думку українських вчених, а саме М. Кожемякіної, неодмінною умовою прискореного розвитку сільського господарства й подолання кризових явищ є активізація інвестиційної діяльності, нарощування виробничого потенціалу галузі, впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Г. Спаський переконаний, що інвестування є однією з основних форм фінансового забезпечення сільськогосподарського виробництва [5, с. 62-63].

Виклад основного матеріалу. У сільському господарстві Львівщини діють аграрні формування різних форм власності, організаційно правових форм господарювання. Усі агроформування можна поділити на два великі сектори – особисті господарства населення і сільськогосподарські підприємства.

Активна інвестиційна діяльність в аграрному секторі сприяє збільшенню обсягів сільськогосподарського виробництва, підвищенню прибутковості аграрних підприємств, розширенню їхньої виробничої діяльності, створенню додаткових робочих місць на селі та промислових підприємствах, зростанню рівня задоволення споживчих потреб населення усієї країни й поліпшення розвитку соціальної сфери села [2, с. 74].

Незадовільний стан інвестиційної діяльності у сільському господарстві зумовлений також значною невідповідністю цін на сільськогосподарську та промислову продукцію. Майже п'ятиразовий диспаритет цін на закупівлю ресурсів для виробничого процесу й вироблену аграрієм кінцеву продукцію призводить до зниження прибутковості, а також, у деяких випадках, до збитковості, яка зумовлена неможливістю аграрного товаровиробника розраховуватися за власними зобов'язаннями. Проте, незважаючи на перелічені чинники інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України, інвестиційні вкладення як у сільськогосподарське виробництво, так і в економіку загалом щороку зростають [1].

Аналізуючи досвід провідних підприємств галузі, варто зазначити: досягнути високого рівня ефективності сільськогосподарського виробництва можливо тільки завдяки інвестиціям. Основним джерелом інвестування аграрних підприємств є власні кошти, бюджетні ресурси та кошти, залучені з комерційних джерел. Проте суб'єкти господарювання і державний бюджет не можуть належним чином проінвестувати внутрішні потреби.

Аналіз таблиці свідчить, що, починаючи з 2006 р., обсяги інвестицій в основний капітал Львівщини постійно зростають. Особливо тішить стрімке зростання в 2011 р., коли вони збільшилися за 6 років у 12 разів – від 95,4 млн грн у 2004 р. до 662,8 млн грн у 2011 р., хоча у 2009 р. різко знизилася майже вдвічі – до 332,6 млн грн [4, с. 129]. Інвестиційний клімат безпосередньо впливає на основні показники соціально-економічного розвитку країни. Позитивний інвестиційний клімат сприяє вирішенню соціальних проблем, забезпечує високий рівень зайнятості населення, дає змогу оновлю-

¹ Закарпатський регіональний Центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України;

² Львівський національний аграрний університет